

Soevereinen | reportage Een groeiende groep mensen keert zich af van de Nederlandse rechtsstaat. Heeft dit 'soevereine gedachtegoed' een terroristisch oogmerk? Een groep van negen verdachten staat ervoor terecht.

'We zitten allemaal met die gedachte: het **klopt niet** en hoe kan het anders?'

tekst **Phaedra Werkhoven**
foto's **Herman Engbers**

Nee, wij willen helemaal geen geweld joh, daar hebben we toch helemaal geen zin in?" Ton Koenderink, pet op, kijkt met grote ogen de kring rond.

Een groep van zestien leden van het Volk Sapiëntes-ab-Oriënt, dat zich inzet voor een nieuwe samenleving, zit in zijn huis in Twente, vlak aan de Duitse grens, rond de tafel. Het wordt een lange avond, met worst en bier. De meesten willen hun naam niet geven. Daarom voert vooral Koenderink het woord.

Maar nog voordat het echt in gesprek gaan, benadrukt Koenderink dat zij absoluut geen 'soevereinen' zijn. "Wij willen juist samenwerken met de overheid. We willen het goede voorbeeld geven, hoe je van onderop naar alle mensen kunt luisteren."

Dus van de regering omver werpen is geen sprake.

Toch zijn Johan R. (61) en Angela K. (59) uit Geesteren, twee mensen uit hun Volk, betrokken in de grote rechtszaak tegen vermeende 'soevereinen' die woensdag in Rotterdam verderging.

Volgens het Openbaar Ministerie maakten de soevereinen met hun beweging Common Law Nederland Earth, daarna Volksraad, deel uit van een groep met een terroristisch oogmerk en zouden ze de overheid omver willen werpen. Sommigen erkennen de wet niet, wel een eigen gewoonterecht

dat gebaseerd is op volksraden en sheriffs.

Vorig jaar april werd een van die 'sheriffs', Arjan van den B. (45) uit Deventer, op heterdaad betrapt toen hij op een parkeerplaats wapens wilde kopen. Naar eigen zeggen voor zelfverdediging tegen Rusland; het OM zegt dat in berichten de burgemeester van Deventer als doelwit werd aangemerkt.

In de maanden daarop werden Johan R., zijn vrouw Angela K., Neeltje de B. (67), Arjan B. (59) en Marco M. (54) opgepakt; die laatste ook wegens wapenbezit. Alle verdachten mogen het proces in vrijheid afwachten, maar velen hebben maanden vastgezeten. Zelf zeggen ze absoluut niet gewelddadig te zijn.

Geweld

Sommige soevereinen of autonomen hebben ingewikkelde manieren bedacht om aan de Nederlandse regels te ontkomen. Ze willen zich bijvoorbeeld uitschrijven uit de basisadministratie en weigeren belasting of boetes te betalen. Veel gemeenten worstelen daarmee. Deurwaarders ervaren van soevereinen steeds meer geweld.

De AIVD en de NCTV hebben gewaarschuwd dat de groep groeit, en dat enkelen bereid zouden zijn tot geweld. In Duitsland is vorige week 'Het Koninkrijk Duitsland' verboden. Zij vormen een kleine groep binnen de soevereine rechts-extremistische Reichsbürger.

Die aanpak in het buitenland is vermoedelijk de inspiratie voor hoe de AIVD en NCTV, maar ook het OM kijken naar de Nederlandse soevereinen, denkt Luuk de Boer, docent Algemene Rechtswetenschap aan de Rijksuniversiteit Groningen die de beweging in Amerika, Duitsland en Nederland onderzoekt.

De Boer twijfelt of kleine groepjes van de Nederlandse soevereinen zonder meer als terroristische organisatie kunnen worden aangemerkt. "De AIVD en NCTV vinden het moeilijk om een houding aan te nemen tegenover een groep die zegt: ik erken jullie niet en jullie zijn niet legitiem. Een manier om er grip op te krijgen is om dat via het strafrecht te doen."

Wereldwijd zijn er in zo'n dertig tot veertig landen soortgelijke soevereine bewegingen.

'Voor AIVD en NCTV is het strafrecht een manier om grip op deze groep te krijgen'

gen, die allemaal een geschiedkundig argument aangrijpen om te laten zien dat het huidige systeem niet legitiem is. De Reichsbürger en de soevereine groepen in Amerika doen dit, en ook een gedeelte van Nederlandse soevereinen denkt dat de rechtstaat niet rechtsgeldig is omdat de regering en koning naar Engeland uitweken in de Tweede Wereldoorlog.

Ze hebben veel kenmerken van 'preppers', vertelt De Boer. Mensen die zich voorbereiden op het moment dat je op jezelf bent aangewezen, nadat het systeem door oorlog is ingestort. In de buitenlandse soevereine groepen worden ook wapens gekocht voor zelfverdediging in zo'n geval. Tot echt dodelijk geweld kwam het in Duits-

land, België en ook in de Verenigde Staten.

In de rechtbank vertelde Arjan B. dat hij presentaties gaf voor een 'noodplan', bij een grote crisis of oorlog. Maar het OM voert aan dat hij ondertussen met een hele structuur voor burger-arresten of het gijzelen van overheidsfunctionarissen bezig was.

"Dat is die *doublespeak* die je vaker ziet bij soevereinen. Dat ze iets roepen en het vervolgens weer terugtrekken. Dat ze zeggen dat het niet zo serieus was, of niet zo bedoeld," vertelt De Boer. "Maar het is ongrijpbaar. Velen zijn extreem goedbedoelend bezig, maar worden nu op één hoop geveegd met de enkelen die de fout in gaat. Als dan uiteindelijk blijkt dat het wel meevalt, heeft iemand dus wel onterecht heel lang vastgezeten."

Koen, een vriendelijke financieel expert, die vanwege privacy niet met zijn achternaam in de krant wil, was bij de begintijd van de Common Law-groep betrokken in Soest. Hij kent Neeltje de B. en Marco M. uit de coronatijd. Iedereen die meende dat er 'iets niet klopte' vond elkaar toen. Koen was ook weleens bij zo'n voorlichting van Arjan B. geweest, vertelt hij op een Hilversums terras.

In zijn optiek is Neeltje een integere vrouw die een betere wereld wilde. Ze werkte in de jeugdzorg. "Wat ik van haar zag en hoorde, was heel liefdevol. Ze streefde naar een gelijkwaardige samenleving."

Dat er op hun website iets over wapens stond, kwam doordat het was gekopieerd van een Canadese site, vertelt hij. "We hebben daar in eerste instantie niet op gelet. Maar het was niet iets wat we wilden. Uiteindelijk hebben we dat ook weggehaald."

Waarom Arjan van den B. uit Deventer dan toch de wapens in huis had, weet Koen